

NUTARIMAS

DĖL VALSTYBINĖS ALKOHOLIO KONTROLĖS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO

2007 m. sausio 30 d. Nr. N-1

Vilnius

Nacionalinė sveikatos taryba nuolat analizuoja sveikatos politikos formavimo raidą ir, vertindama gyventojų sveikatingumo priežastis ir kryptis, alkoholio vartojimą laiko vienu iš pagrindinių ir ypatingai neigiamą įtaką gyventojų sveikatai darančių veiksnių. Tai – socialinė, psichologinė, teisinė, ekonominė, visuomenės sveikatos ir medicinos problema. Alkoholis laikomas produktu, kurį valstybė privalo kontroliuoti, norėdama išvengti didelių neigiamų padarinių gyventojų psichinei ir fizinei sveikatai bei su tuo susijusių nuostolių šalies ekonomikai. Nacionalinė sveikatos taryba dabartinę alkoholio vartojimo situaciją Lietuvoje, akcentuodama alkoholio vartojimo neigiamą įtaką gyventojų sveikatai ir gerovei, įvardina kaip kritinę.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. 212 patvirtintoje Valstybinės alkoholio kontrolės programoje (Žin., 1999, Nr.21-603) numatytas platus priemonių 1999–2010 metams planas, įpareigojantis daugelį ministerijų ir žinybų iš esmės pakeisti situaciją.

Nacionalinė sveikatos taryba, vykdydama Seimo 2006-06-06 d. nutarimo Nr. X-647 „Dėl Nacionalinės sveikatos tarybos 2005 metų veiklos ataskaitos“ 4 straipsnio 1 punkto nuostatas, 2007 m. sausio 30 d. išplėstiniame posėdyje apsvarstė Programos vykdymo eigą ir, išklausi Seimo ir Nacionalinės sveikatos tarybos narių, ministerijų bei kitų institucijų, nevyriausybinių organizacijų atstovų pasisakymus *pažymi*, kad

- Lietuvoje kasmet vis daugiau pagaminama ir suvartojama alkoholio. Augant pajamoms ir mažėjant alkoholinių gėrimų kainoms, didėja alkoholio prieinamumas ir vartojimas. Nuo 1998 metų alkoholio suvartojimas išaugo 12,5 proc.;

- auga susirgimų alkoholinėmis psichozėmis skaičius, kuris tiksliausiai apibūdina tikrąjį alkoholizmo mastą. Šių susirgimų skaičius išaugo beveik du kartus - nuo 58,5 atvejų 100 000 gyventojų 1998 metais iki 90,4 atvejų 2005 metais;

- 45 proc. vyrų, kurių amžius nuo 20 iki 24 m. alkoholinius gėrimus vartoja bent kartą per savaitę;

- ypatingą susirūpinimą kelia didėjantis vaikų ir jaunuolių girtavimas. 2006 m. HSBC tyrimo duomenimis 26 proc. 15 m. amžiaus berniukų ir 20 proc. mergaičių alkoholinius gėrimus vartoja nors kartą per savaitę;

- savivaldybėse, kuriose yra daug lėtinio alkoholizmo atvejų, daug nelaimingų atsitikimų, traumų, mirčių nuo apsinuodijimo alkoholiu, žmogžudysčių;
- dėl alkoholio vartojimo 2005 m. išaugo neblaivių asmenų, nukentėjusių nuo nelaimingų atsitikimų darbe skaičius;
- daugėja kelių eismo įvykių, sukeltų neblaivių vairuotojų, kuriuose žūsta ir sužalojami žmonės, skaičius. Per paskutiniuosius 5 metus dėl neblaivių eismo dalyvių kaltės eismo įvykiuose žuvo 489 ir buvo sužeista 6411 žmonių;
- 44 proc. vyrų ir 37 proc. moterų per paskutiniuosius 12 mėn. pastebėjo savo draugus sėdant už vairo išgėrus;
- 2006 m. iš 16,4 tūkst. socialinės rizikos šeimų, kuriose augo 36,5 tūkst. vaikų, 63 proc. šeimų į socialinės rizikos šeimų sąrašą

įtrauktos dėl girtavimo ir dauguma jų gyvena kaime.

Nacionalinė sveikatos taryba **teigia**, kad:

- Programa neefektyvi, daugelis programos priemonių nevykdomos arba nepakankamai vykdomos;
- pasigendama koordinuojančio ir vadovaujančio Sveikatos apsaugos ministerijos, kaip atsakingos už programos vykdymą institucijos, vaidmens.
- esminės prielaidos didesniai alkoholio vartojimui ir su tuo susijusių susirgimų gausėjimui atsirado dėl to, kad:
 - nuolatos liberalizuojamas alkoholio kontrolės įstatymas, neužtikrinamas ir jau esamų nuostatų (draudimo parduoti nepilnamečiams ir kt.) vykdymas;
 - neįgyvendinamos tokios pagrindinės ir efektyviausios priemonės kaip alkoholinių gėrimų kainų ir akcizų didinimas, reklamos draudimas, pardavimo vietos ir laiko apribojimas, galinčios sumažinti bendrąjį alkoholio suvartojimą;
 - vengiama vykdyti tarptautinius įsipareigojimus ir kitos priežastys.

Nacionalinė sveikatos taryba, pritardama Pasaulio sveikatos organizacijos alkoholio kontrolės politikos ir strategijos, Europos Alkoholio Chartijos, Lietuvos sveikatos programos nuostatoms ir principams, **siūlo**:

LR Seimui, Vyriausybei:

- svarstant alkoholio kontrolės klausimus pavesti Seimo Sveikatos reikalų komitetui vykdyti pagrindinio komiteto funkcijas vietoj Ekonomikos komiteto. Svarstant Tabako bei Alkoholio

įstatymų pakeitimus, remtis Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo išaiškinimui ir prioritetą teikti visuomenės sveikatos, o ne verslo interesui;

- Alkoholio kontrolės įstatymo pataisų rengimo ir siūlymo iniciatyvą perduoti Sveikatos apsaugos ministerijai, suteikiant jai daugiau galių įgyvendinti alkoholio kontrolės politiką. Tai užtikrintų, kad, rengiant pataisas, būtų išsaugota pirmenybė visuomenės sveikatai;
- iš esmės sugriežtinti alkoholio kontrolę šalyje. Stiprinti Valstybinės tabako ir alkoholio kontrolės tarnybą, jos nepriklausomumą nuo alkoholio gamintojų ir pardavėjų įtakos;
- sistemingai didinti alkoholio akcizus taip, kad jų augimas viršytų gyventojų pajamų augimą;
- visiškai uždrausti tiesioginę ir netiesioginę alkoholio gaminių reklamą ir rėmimą. Atkreipti dėmesį, kad pastaruoju metu, perdavus dalį alkoholio reklamos kontrolės funkcijų Nacionalinei vartotojų teisių apsaugos tarybai, padaugėjo reklamos apribojimų pažeidimų, todėl siūloma visą alkoholio reklamos kontrolę grąžinti Valstybinei tabako ir alkoholio kontrolės tarnybai;
- griežčiau riboti alkoholinių gėrimų pardavimo laiką, vietą ir vartotojų amžių. Uždrausti ne tik parduoti, bet ir vartoti alkoholinius gėrimus nepilnamečiams. Už alkoholio prekybos taisyklių pažeidimus naikinti prekybos licenzijų galiojimą;
- apsvarstyti Vyriausybėje Valstybinės alkoholio kontrolės programos vykdymą, išsiaiškinti jos nevykdymo priežastis ir nelegalaus alkoholio kontrolės vykdymo spragas;
- peržiūrėti ir atnaujinti Valstybinę alkoholio kontrolės programą. Skirti pakankamą finansavimą jos įgyvendinimui;
- kompleksiskai peržiūrėti visas priklausomybės ligas sukeliančių medžiagų prevencijos programas, o priemones ypač skirtas vaikams ir jaunimui sujungti;
- įsiklausyti į jaunimo ir kitų visuomeninių organizacijų, kovojančių už blaivybę siūlymus ir paremti visuomenės teisėtus reikalavimus dėl geresnės sveikatos ir ekonominio šalies klestėjimo;
- pritarti LR Seimo Sveikatos reikalų komiteto iniciatyvai skelbti Lietuvoje Blaivybės metus.

Seimo kontrolieriui:

- atkreipti dėmesį į nepakankamą Alkoholio kontrolės įstatymo nuostatų, Lietuvos sveikatos programoje numatytų tikslų ir uždavinių vykdymą ir sugriežtinti kontrolės priemones;
- pritarti Seimo kontrolieriaus siūlymui sudaryti darbo grupę, atstovaujančią įvairias institucijas ir visuomenę, nuosekliai Alkoholio kontrolės įstatymo peržiūrėjimui ir naujos redakcijos parengimui. Nacionalinė sveikatos taryba sutiktų deleguoti savo atstovą.

Sveikatos apsaugos ministerijai:

stiprinti Visuomenės sveikatos departamentą, sudarant didesnes galimybes vertinti alkoholio vartojimo poveikį

- visuomenės sveikatai ir daugiau įtakoti alkoholio kontrolės politiką;
- įvertinti Valstybinės alkoholio kontrolės programą ir pasiūlyti efektyvias jos įgyvendinimo priemones.

Švietimo ir mokslo ministerijai :

- skirti didesnę dėmesį gyvenimo įgūdžių, sveikos gyvensenos ugdymui, jaunuolių rengimui gyventi visuomenėje. Mokyklose vykdyti tikrai efektyvias, mokliškai pagrįstas prevencines programas;
- skatinti ir puoselėti blaivybės idėjas ugdymo institucijose.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai :

- mažinti skurdą, nedarbo lygį, ypač kaimo vietovėse;
- kartu su Sveikatos apsaugos ministerija plėsti reabilitacijos paslaugas asmenims, sergantiems priklausomybės ligomis, bei jų šeimos nariams;
- skirti ypatingą dėmesį prevenciniam darbui socialinės rizikos šeimose;
- didinti darbdavių kontrolę ir atsakomybę dėl su alkoholio vartojimu susijusių nelaimingų atsitikimų gamyboje prevencijos įgyvendinimo.

Vidaus reikalų ministerijai:

- imtis ypatingų priemonių, kad būtų suvaldyta nelegali gamyba ir prekyba alkoholiniais gėrimais.

Lietuvos savivaldybių asociacijai :

- skatinti ir raginti savivaldybes aktyvinti alkoholio ir narkomanijos prevencijos komisijų veiklą bei vykdyti efektyvias prevencines priemones bendruomenėse, kurios įtakotų alkoholio vartojimo mažinimą.

Lietuvos nacionaliniam radijui ir televizijai:

- rengti ir transliuoti daugiau įtaigių laidų, formuojančių visuomenės kultūrinės ir socialinės sveikos gyvensenos nuostatas.

Pirmininkas

Juozas Pundzius